

AMALIY MASHG'ULOT ISHLANMASI*“Informatika va axborot texnologiyalari” fani uchun*

Mavzu	1. Informatika va axborot texnologiyalari fanining rivojlanishi va huquqiy asoslari. Qurilmaviy va dasturiy ta'minotlar
Ta'lim bosqichi	Akademik litsey
Mashg'ulot turi	Amaliy mashg'ulot
Ajratilgan vaqt	80 daqiqa
Mashg'ulot shakli	Kichik guruhlarda ishlash, individual amaliy topshiriq, muhokama
Kerakli vositalar	Kompyuter, proyektor, internet manbalari, matn muharriri, qurilma rasmlari yoki maketlari, targatma jadval.
Kutiladigan natija	O'quvchi kompyuter texnikasi rivojlanish bosqichlarini tushuntiradi, hardware va software turlarini ajratadi, huquqiy me'yorlarga oid vaziyatni tahlil qiladi.

Mashg'ulot maqsadi

- Ta'limiy: informatika fanining rivojlanish bosqichlari, axborotlashtirishga oid huquqiy me'yorlar, qurilmaviy va dasturiy ta'minot tushunchalarini amaliy misollar orqali mustahkamlash.
- Rivojlantiruvchi: tahlil qilish, guruhlash, taqqoslash va xulosa chiqarish ko'nikmalarini rivojlantirish.
- Tarbiyaviy: kompyuter texnikasidan mas'uliyatli foydalanish, mualliflik huquqi va axborot madaniyatiga rioya qilishga o'rgatish.

Shakllantiriladigan kompetensiyalar

- Axborotlarni izlash, saralash va ularni mantiqiy jadval ko'rinishida taqdim etish.
- Qurilmaviy ta'minot elementlari va dasturiy ta'minot turlarini vazifasiga ko'ra farqlash.
- Axborot xavfsizligi, mualliflik huquqi va shaxsiy ma'lumotlarni himoya qilishga oid oddiy vaziyatlarni baholash.

Mashg'ulotning texnologik xaritasi

Bosqich	Vaqt	O'qituvchi faoliyati	O'quvchi faoliyati
Tashkiliy qism	5 daqiqa	Davomatni aniqlaydi, texnika xavfsizligi va mashg'ulot maqsadini tushuntiradi.	Ish joyini tayyorlaydi, savollarga javob beradi.
Motivatsiya	10 daqiqa	Mavzuga oid muammoli savol yoki kichik vaziyat beradi.	O'z fikrini bildiradi, mavzu bilan bog'liq tajribasini aytadi.
Ko'rsatma berish	15 daqiqa	Asosiy amallarni kompyuterda namoyish qiladi, namunaviy fayl tuzilishini tushuntiradi.	Kuzatadi, kerakli amallarni daftariga yozib oladi.
Amaliy bajarish	35 daqiqa	O'quvchilarga individual va juftlik topshiriqlarini beradi, maslahat beradi.	Topshiriqlarni kompyuterda bajaradi, natijani saqlaydi.
Tahlil va baholash	10 daqiqa	Natijalarni ko'rib chiqadi, xatolarni tahlil qiladi, baholaydi.	Tayyor ishini taqdim etadi, xatolarini tuzatadi.
Yakunlash	5 daqiqa	Uyga vazifani tushuntiradi, xulosa qiladi.	Savollar beradi va uyga vazifani yozib oladi.

Qisqacha nazariy eslatma

Informatika axborotni yig'ish, saqlash, qayta ishlash, uzatish va undan foydalanish jarayonlarini o'rganadigan fandir. Kompyuter texnikasi taraqqiyoti birinchi avlod hisoblash mashinalaridan boshlab shaxsiy kompyuterlar, mobil qurilmalar, bulutli texnologiyalar va sun'iy intellekt tizimlarigacha davom etadi.

Qurilmaviy ta'minot (hardware) kompyuterning jismoniy qismlarini anglatadi: protsessor, xotira, qattiq disk, monitor, klaviatura, sichqoncha, printer va boshqa qurilmalar. Dasturiy ta'minot (software) esa kompyuterda ishlashni ta'minlovchi operatsion tizimlar, utilitalar va amaliy dasturlardan iborat.

Axborot texnologiyalaridan foydalanishda mualliflik huquqi, shaxsiy ma'lumotlarni himoya qilish, axborot xavfsizligi va dasturiy mahsulotlardan qonuniy foydalanish qoidalariga amal qilish muhimdir.

Amaliy topshiriqlarni bajarish tartibi

1-topshiriq. Kompyuter rivojlanish timeline jadvalini tuzing.

- 1940–1960, 1970–1990, 1990–2020 va 2020-yildan keyingi davrlar bo'yicha kamida 4 ta bosqichni yozing.
- Har bir bosqich uchun asosiy qurilma, imkoniyat va qo'llanish sohasini ko'rsating.
- Jadval yakunida "Bugungi raqamli texnologiyalar" mavzusida 3–4 gaplik xulosa yozing.

2-topshiriq. Hardware va software tasnifini bajaring.

- O'qituvchi bergan 20 ta atama ichidan qurilmaviy ta'minot, tizimli dastur, amaliy dastur va utilita guruhlarini ajrating.
- Har bir guruh uchun kamida 3 tadan misol yozing.
- Bitta qurilmaning vazifasini va bitta dasturiy vositaning qo'llanish sohasini tushuntiring.

3-topshiriq. Huquqiy vaziyatni tahlil qiling.

- "Internetdan topilgan rasmni manba ko'rsatmasdan taqdimotga joylash" vaziyatini baholang.
- Mualliflik huquqi va shaxsiy ma'lumotlarni himoya qilish nuqtayi nazaridan xulosa yozing.
- Qonuniy va axborot madaniyatiga mos yechim taklif qiling.

Namunaviy jadval: qurilmaviy va dasturiy ta'minot tasnifi

Atama	Turi	Vazifasi
Protsessor	Qurilmaviy ta'minot	Buyruqlarni bajaradi va hisoblashlarni amalga oshiradi
Operatsion tizim	Tizimli dastur	Kompyuter resurslarini boshqaradi
Matn muharriri	Amaliy dastur	Hujjat yaratish va tahrirlash uchun xizmat qiladi

Mustaqil ish

- Uy kompyuteri yoki telefoningizdagi 5 ta qurilma va 5 ta dastur nomini yozib, ularni tasniflang.
- Axborot madaniyati bo'yicha 5 ta qoida tuzing.

Baholash mezon (100 ball)

Mezon	Ball	Izoh
Topshiriqni to'g'ri bajarish	40 ball	O'qituvchi kuzatuv, tayyor fayl va og'zaki javob asosida baholanadi.
Natijani rasmiylashtirish va tartib	20 ball	O'qituvchi kuzatuv, tayyor fayl va og'zaki javob asosida baholanadi.
Mustaqil fikr, xulosa va izoh	20 ball	O'qituvchi kuzatuv, tayyor fayl va og'zaki javob asosida baholanadi.
Vaqtdan unumli foydalanish va faollik	10 ball	O'qituvchi kuzatuv, tayyor fayl va og'zaki javob asosida baholanadi.
Texnik xavfsizlik va akademik halollik	10 ball	O'qituvchi kuzatuv, tayyor fayl va og'zaki javob asosida baholanadi.

Nazorat savollari

1. Informatika fanining asosiy vazifalari nimalardan iborat?
2. Qurilmaviy ta'minot va dasturiy ta'minot o'rtasidagi farq nimada?
3. Operatsion tizim nima uchun kerak?

4. Mualliflik huquqiga rioya qilish nima uchun muhim?
5. Bulutli texnologiyalar va sun'iy intellektning bugungi ta'limdagi o'rnini izohlang.

O'qituvchi uchun metodik tavsiya

- O'quvchilarni guruhlariga ajratib, har bir guruhga alohida davr yoki qurilma turini tahlil qildiring.
- Vaziyatli topshiriqda bahs-munozara usulidan foydalanish mavzuni hayotiy lashtiradi.